

Ηλεκτρονικά Λεξικά, Σώματα Κειμένων και άλλοι Ψηφιακοί Πόροι στη Διδακτική των Φιλολογικών Μαθημάτων

Δρ. Στεργιανή Ζανέκα
Σύμβουλος Εκπαίδευσης Φιλολόγων
Χανίων

Διαδραστικοί πίνακες και γλώσσα

- Νέο επικοινωνιακό τοπίο της ψηφιακής εποχής: η **πληροφορική ευνοεί την οπτικοποίηση.**
- Αφομοίωση της πληροφορίας: μεταδίδεται **με οπτική παρά με γραπτή μορφή.**
- Γραμματική του οπτικού σχεδιασμού και μετασχηματισμός της γλώσσας: **εικόνα με κειμενικές συντεταγμένες**
- Νέα γλωσσική πραγματικότητα: **μετάβαση από τη σελίδα στην οθόνη**

Ηλεκτρονικά κείμενα – Πολυτροπικότητα - Υβριδικότητα

- Τα ηλεκτρονικά κείμενα είναι συνήθως **πολυτροπικές κατασκευές**, με κύριο γνώρισμά τους την **υβριδικότητα**.
- Ταυτόχρονα οπτικοί, μουσικοί και ρηματικοί (δηλαδή γλωσσικοί) **σημειωτικοί τρόποι** για την παραγωγή του νοήματος.
- Ανατρέπεται η ενότητα του κειμένου. Στα πολυμέσα κυριαρχεί η **λογική του υπερκειμένου** που διαπερνά τα ηλεκτρονικά κείμενα.
- Τα πολυμέσα γίνονται τα ίδια κειμενικά είδη: συγκεκριμένη λογική σχεδίασης και δομικότητα.
- Ο **γλωσσικός γραμματισμός αναπροσαρμόζεται** μέσω της κειμενικής πολυτροπικότητας και των πολυγραμματισμών στην κατάκτηση των νέων κοινωνικών δεξιοτήτων.

Πολυμέσα και γλώσσα

- Η τεχνολογία των πολυμέσων: **κείμενα με νοητική και μορφική πολυμέρεια.**
- Τα σύγχρονα εκπαιδευτικά εγχειρίδια: **εικαστικές αρχές σύνθεσης των ιστοσελίδων** (συναρμογή εικόνας/κειμένου, ευθύβολη γλώσσα, χρώματα κά).
- Η κειμενική διάταξη συνυφαίνεται με τη **λογική του υπερκειμένου** (hypertext).
- **Το κείμενο συναιρεί λόγους και τρόπους** και γι' αυτό πολυσχιδής η σημασία του.
- Οι μαθητές αντιλαμβάνονται **τον πολυεπίπεδο χαρακτήρα** του κειμένου και εκτιμούν **την επικοινωνιακή του σημασία.**

Πολυγραμματισμοί

- Σύμφωνα με τους Mary Kalantzis και Bill Cope (1999) ο όρος υποδηλώνει **αφενός την ποικιλία των μορφών κειμένου**, που έχουν σχέση με τις τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας, καθώς και των πολυμέσων – συνάφεια προς την κειμενική πολυτροπικότητα – και αφετέρου **τη γλωσσική πολυμορφία στο ευρύτερο γεωγραφικό και κοινωνικό φάσμα.**

Το περιβάλλον των ηλεκτρονικών λεξικών και των σωμάτων κειμένων ως λογισμικό για τη διδασκαλία της ελληνικής

- Το περιβάλλον των ηλεκτρονικών λεξικών και των σωμάτων κειμένων της Πύλης για την ελληνική γλώσσα (<https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>), έτσι όπως διαμορφώθηκε από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, σχεδιάστηκε με τη **λογική του ανοιχτού λογισμικού**, ώστε να εξυπηρετεί τη γλωσσική διδασκαλία, επιτρέποντας την υλοποίηση **ευέλικτων διδακτικών σεναρίων και θεματικών δραστηριοτήτων**. Στο σχεδιασμό και την υλοποίηση του περιβάλλοντος αυτού έχουν ληφθεί υπόψη:
  - α) οι διεθνείς επιστημονικές και παιδαγωγικές τάσεις, αλλά και
  - β) η ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα.

α) Ηλεκτρονικά λεξικά ως εργαλεία αναφοράς:

Στο περιβάλλον της Πύλης (<http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>) ακολουθώντας τη διαδρομή «Νέα Ελληνική» → «Εργαλεία» → «Ηλεκτρονικά λεξικά»- δηλαδή: https://www.greek-language.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/index.html

Τα λεξικά αυτά είναι τέσσερα:

- Το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Ινστιτούτου Νεοελληνικών Σπουδών Ιδρύματος Τριανταφυλλίδη
  - Η Επιτομή Λεξικού της Μεσαιωνικής Δημόδους Γραμματείας του Εμμ. Κριαρά
  - Το Ελληνο-αγγλικό λεξικό του Δ. Γεωργακά (Α' τόμος)
  - Το Αντίστροφο Λεξικό της Νέας Ελληνικής (Α. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη).
- Επικοινωνία μεταξύ των λεξικών και παράλληλη αναζήτηση λημμάτων στα τρία πρώτα λεξικά**
  - Σύνθετη αναζήτηση** με συνδυασμό κριτηρίων (γραμματική κατηγορία του λήμματος, ετυμολογία, σημασιολογικό πεδίο κτλ.) - σύνδεση κάθε λήμματος με το κλιτικό του παράδειγμα.

Αντίστροφο Λεξικό (Αναστασιάδη-Συμεωνίδη)

- Πληροφορίες
- Αναζήτηση**
- Αποστολή στα Σώματα

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

Επιλογές αναζήτησης

- Ο τονισμός είναι σημαντικός

Αναζήτηση για: ισμός

1.902 εγγραφές [1 - 10]

τηλέσεισμος, Ο:αε

-ισμός, Επθμ.:Ο:αε

σιβαϊσμός, Ο:αε

ιουδαϊσμός, Ο:αε

χυδαϊσμός, Ο:αε

εκχυδαϊσμός, Ο:αε

αποχυδαϊσμός, Ο:αε

προζαϊσμός, Ο:αε

αγλαϊσμός, Ο:αε

κελαϊσμός, Ο:αε*

< Προηγούμενο [1] 2 3 4 5 ...191 [Επόμενο](#) >

Μετάβαση στη σελίδα:

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής

- Πληροφορίες
- Αναζήτηση
- Σύνθετη Αναζήτηση
- Αποστολή στα Σώματα

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

Καλάθι

0 Προβολή Αδειασμα

Επιλογές αναζήτησης

- Αναζήτηση και στο σώμα των λημμάτων

Αναζήτηση για: παιδεία

1 εγγραφή

παιδεία η [ρεδία] [O25](#) : 1.πνευματική καλλιέργεια- μόρφωση, κουλτούρα: *Ανθρωπιστική ~. Έλλειψη παιδείας.* (λόγ. έκφρ.) *θύραθεν** ~. *άμοιροι** παιδείας. 2. εκπαίδευση: *Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Οι κρατικές δαπάνες για την ~. «Ψωμί, Παιδεία, Ελευθερία»,* κεντρικό σύνθημα της φοιτητικής εξέγερσης του 1973.

[λόγ.: 1: αρχ. παιδεία· 2: σημδ. γαλλ. *éducation (nationale)*]

< Προηγούμενο [1] Επόμενο >

Μετάβαση στη σελίδα:

β) Σώματα κειμένων:

Στο περιβάλλον της Πύλης (<http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>) ακολουθώντας τη διαδρομή «Νέα Ελληνική» → «Εργαλεία» → «Σώματα κειμένων»:
https://www.greeklanguage.gr/greekLang/modern_greek/tools/corpora/pi/index.html

μεταφερόμαστε στα σώματα κειμένων που ανθολογούνται στην Πύλη:

α) το σώμα κειμένων της εφημ. *Τα Νέα*,

β) το σώμα κειμένων της εφημ. *Μακεδονία* και

γ) το σώμα κειμένων των διδακτικών βιβλίων του Π. Ι.

□ **Υπάρχει η δυνατότητα επικοινωνίας των λεξικών με το σώμα κειμένων.** Αυτό μεταθέτει το ενδιαφέρον της γλωσσικής διδασκαλίας **από τη λέξη αυτή καθαυτή στο περιεχόμενο (context),** στο γλωσσικό περιβάλλον δηλαδή που καθορίζει τη σημασία και τη λειτουργία των λέξεων.

Εργαλεία

Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων

ΣΩΜΑΤΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

- ☐ Εφημερίδα "Τα Νέα"
- ☐ Εφημερίδα "Μακεδονία"
- ☐ Διδακτικά Βιβλία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΤΕ ΤΗΝ

- ☐ Παράλληλη Αναζήτηση

ΕΠΙΣΚΕΦΘΗΚΑΤΕ...

- ☐ Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων
- ☐ Ηλεκτρονικά Λεξικά
- ☐ Ηλεκτρονικά Λεξικά
- ☐ Λογοτεχνική μετάφραση: σε τι χρησιμεύει η θεωρία;
- ☐ Ενδεικτικά παραδείγματα εφαρμογής

Το **Σώμα Νέων Ελληνικών Κειμένων** αποτελείται από τρία κύρια μέρη:

- το σώμα κειμένων της Εφημερίδας "Τα Νέα"
- το σώμα κειμένων της Εφημερίδας "Μακεδονία"
- και τέλος το σώμα κειμένων των διδακτικών βιβλίων του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Το υλικό είναι ομαδοποιημένο βάσει του αντικειμένου του άρθρου (π.χ. Πολιτικά, Οικονομικά, Αθλητικά κλπ.), ανά σώμα. Μπορείτε να αναζητήσετε υλικό από τα σώματα κειμένων με τις εξής επιλογές σε κάθε συνδυασμό:

- Αναζήτηση σε ένα μόνο ή σε όλα τα σώματα.
- Προβολή μόνο σε επίπεδο πρότασης, παραγράφου ή ολοκλήρου του άρθρου στο οποίο εμφανίζεται η συγκεκριμένη λέξη.

Εφημερίδα "Τα Νέα"

- Πληροφορίες

- Αναζήτηση

- Σώμα Κειμένων

- Στατιστικά

Αναζήτηση

Εμφάνιση

 Συμφραζόμενα λέξης Ολόκληρη πρόταση

Θεματική Ενότητα

- Βιβλιοδρόμιο
- Γνώμες-Σχόλια
- Ελλάδα
- Η Οικονομία
- Θεάματα

Κειμενικό Είδος / Τύπος

Κειμενικό Είδος

- Αθλητική είδηση
- Ανάλυση
- Ανεπτυγμένη είδηση-αφήγηση
- Ανεπτυγμένη είδηση-λόγος

Το σώμα κειμένων της εφημερίδας **Τα Νέα** έχει έκταση 2.000.000 λεκτικούς τύπους. Στο σώμα αυτό μπορείτε να αναζητήσετε 138.056 διαφορετικούς απλούς και 14.902 σύνθετους λεκτικούς τύπους (ονοματικές φράσεις, φρασολογισμούς, κ.ά.).

Έναν λεκτικό τύπο μπορείτε να τον αναζητήσετε είτε πληκτρολογώντας αυτούσιο τον τύπο είτε γράφοντας τον λημματικό του τύπο (π.χ. ονομαστική ενικού ενός ουσιαστικού). Εάν πληκτρολογήσετε τον λημματικό τύπο, το σύστημα θα αναζητήσει και θα εμφανίσει όλους τους κλιτούς τύπους που προέρχονται από αυτόν (π.χ. πλάγιες πτώσεις ενικού και πληθυντικού αριθμού), δίπλα στους οποίους θα δίνεται η αντίστοιχη μορφολογική περιγραφή (λημματικός τύπος, πτώση, γένος, αριθμός).

Παράλληλη Αναζήτηση

- Αναζήτηση
- Στατιστικά

Αναζήτηση

Εμφάνιση

- Συμφραζόμενα λέξης Ολόκληρη πρόταση

Αναζήτηση για: "παιδεία"

3 λέξεις με 862 εμφανίσεις [1-3]

« < > »

παιδεία (297) [παιδεία - N:Nfs:Afs:Vfs]

- M0135 P016 L016 ...σει το έγκλημα".| Προβλήματα στην Παιδεία| Τελειωμό δεν έχουν τα προβλήματα...
- M0137 P001 L001 ... Κ. Σημίτης: Μεταρρύθμιση στην παιδεία με κάθε κόστος| Εμμένει στην εφα...
- M0137 P002 L002 ...της ΝΔ για εθνική συνεννόηση στην παιδεία και αδιαφορώντας για την προειδοπ...
- M0137 P004 L005 ... συζήτησης της επερώτησης για την παιδεία....
- M0143 P002 L002 ...ή μεταρρύθμιση, που οδηγεί σε μια παιδεία ανθρωπιστική και διασφαλίζει την ...

 Εμφάνιση λέξης

παιδείαν (1) [παιδεία - N+sv:Afs]

- P4784 P016 L071 ...κατοικημένα και πτωχή, μη έχουσα παιδείαν και τέχνας, ούτε ναυτιλίαν. Ακμά...

παιδείας (564) [παιδεία - N:Gfs]

- M0022 P002 L013 ...λάμ στην γείτονα. @@@ Ο υπουργός Παιδείας επισκέφθηκε τη Θράκη και έμεινε ...
- M0112 P005 L014 ...ίασαν άριστα δείγματα εικαστικής παιδείας.| Ο πρωτοπόρος στα τηλεοπτικά κα...
- M0135 P017 L017 ...οβλήματα στον ευαίσθητο χώρο της παιδείας. Χθες ο βουλευτής του Συνασπισμο...
- M0135 P017 L018 ...τέθεσε ερώτηση, προς τον υπουργό Παιδείας και Θρησκευμάτων, Γ. Αρσένη, σχε...
- M0137 P004 L004 ..."στεναχωριόμουν για τα χάλια της παιδείας και τώρα στεναχωριέμαι για τα χά...

 Εμφάνιση λέξης

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

- Περιεχόμενα
- Θεωρητικό πλαίσιο
- Ενδεικτικά παραδείγματα εφαρμογής
- Ομάδα Εργασίας

Κατεβάστε τον
Acrobat Reader

ΕΠΙΣΚΕΦΘΗΚΑΤΕ...

- Περιεχόμενα
- Θεωρητικό πλαίσιο
- Περιεχόμενα

Ηλεκτρονικοί υπολογιστές και διδασκαλία της γλώσσας
**Διδακτική αξιοποίηση των ηλεκτρονικών λεξικών και σωμάτων
 κειμένων**

Ενδεικτικά παραδείγματα εφαρμογής

1. ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

 [Οδηγίες - Παραδείγματα αναζήτησης](#)

- προθήματα/επιθήματα

 [Παραγωγικά επιθήματα: ουσιαστικά παράγωγα από ρήματα](#)
Τάξη/Βαθμίδα: Γυμνάσιο

- α' συνθετικά/β' συνθετικά

 [υδρο-: Παράδειγμα διδασκαλίας λόγιου μορφήματος σε μαθητές μικρότερων τάξεων](#)
Τάξη/Βαθμίδα: Δ', Ε', ΣΤ' Δημοτικού – Γυμνάσιο

 [μετα-, νεο-: Διδασκαλία δύο πολύσημων μορφημάτων](#)
Τάξη/Βαθμίδα: Γ' Γυμνασίου - Λύκειο

 [Βοηθητική βιβλιογραφία](#)

2. ΚΛΙΤΙΚΗ ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ

 Ρήματα με λόγια κλιτική μορφολογία

Τάξη/Βαθμίδα: Γυμνάσιο – Λύκειο

 Το κλιτικό παράδειγμα λόγιων τύπων μετοχών: -ων, -ουσα, -ον

Τάξη/Βαθμίδα: Γυμνάσιο – Λύκειο

3. ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ

 Σχετικά με τη διδακτική προσέγγιση του γλωσσικού δανεισμού

Τάξη/Βαθμίδα: Γ' Γυμνασίου - Λύκειο

 Μαθαίνοντας στο σχολείο για το γλωσσικό δανεισμό

Τάξη/Βαθμίδα: Γ' Γυμνασίου - Λύκειο

 Δραστηριότητες διερεύνησης όψεων του λεξιλογικού δανεισμού

Τάξη/Βαθμίδα: Γ' Γυμνασίου - Λύκειο

Λεξικός δανεισμός και ειδικά λεξιλόγια

Τάξη/Βαθμίδα: Γυμνάσιο - Λύκειο

 Βοηθητική βιβλιογραφία

Τελευταία Ενημέρωση: 15 Ιούν 2010, 13:53

Βρίσκεστε εδώ: [Νέα Ελληνική](#) :: [Διδασκαλία - Εκπαίδευση](#) :: [Η/Υ και διδασκαλία της γλώσσας](#)

Παράδειγμα αξιοποίησης του διαδραστικού πίνακα: Ειδικές Γλώσσες/Ειδικό Λεξιλόγιο/Ειδικές Λέξεις

- Γλωσσικές ποικιλίες της κοινωνικής / επαγγελματικής δραστηριότητας.
- Ευδιάκριτες γλωσσικές ποικιλίες-αποκλίσεις από την εθνική γλώσσα, από τις διάφορες επαγγελματικές ομάδες με ιδιότυπους όρους της ειδικότητάς της.
- Χαρακτηρίζονται κυρίως από **διαφοροποιήσεις στο λεξιλόγιο που ικανοποιούν συντεχνιακές ανάγκες.**
- Στα σχολικά εγχειρίδια των θετικών και θεωρητικών επιστημών δίδεται η ευκαιρία στους μαθητές/-τριες να διακρίνουν τις λέξεις-όρους που χρησιμοποιούνται:
  1. αποκλειστικά από τις ειδικές γλώσσες (στις οποίες ανήκουν)
  2. από άλλες λέξεις που μπορούν να χρησιμοποιηθούν (εκτός από τις ειδικές) και αλλού.

- Έτσι έχουμε **τις ειδικές γλώσσες** των νομικών, των γιατρών, των μηχανικών, των ψαράδων, των ποδοσφαιριστών, των θεολόγων, των μαθηματικών, των χημικών κτλ., οι οποίες χαρακτηρίζονται κυρίως από λεξιλογικές διαφορές που οφείλονται:
  1. στη χρήση ειδικών όρων
  2. στη χρήση καθημερινών λέξεων που φορτίζονται όμως κατά περίπτωση με ιδιαίτερο σημασιολογικό φορτίο.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

- Η λέξη λ.χ. χολοκυστογραφία (σύνθετη από τις λέξεις χολή, κύστη και γράφω) αποτελεί όρο **μόνο** της ιατρικής επιστήμης και δηλώνει (γι' αυτό εξάλλου και κατασκευάστηκε) την ακτινογραφία της χοληδόχου κύστης.
- Δε συμβαίνει όμως το ίδιο με τη λέξη μέτρο την οποία συναντούμε και στην καθημερινή χρήση (μονάδα μέτρησης, σύγκρισης ποσών κτλ.) και στην ειδική γλωσσική ποικιλία ενός συγκεκριμένου φιλολογικού κλάδου, της μετρικής: μέτρο στίχου, μέτρο και ρυθμός κτλ.

- Η λέξη **μεθάνιο** π.χ. χρησιμοποιείται μόνο **στη Χημεία**.
- Η λέξη όμως **κύτταρο**, εκτός από τις φυσικές επιστήμες (βοτανική, ζωολογία, ανθρωπολογία κτλ.) όπου συνηθίζεται, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί και αλλού, π.χ.:
  1. Η οικογένεια είναι **το κύτταρο της κοινωνίας**
  2. Η πρόταση αποτελεί **το κύτταρο του λόγου** κλπ.
  - Ο μαθητής/-τρια έτσι αγκαλιάζει όλα τα μαθήματα και αντλεί από εκεί τρόπους, μεθοδεύσεις και εργαλεία χρήσιμα στο χτίσιμο ενός κειμένου.
  - Κατανοεί ότι ο καλλιεργημένος λόγος δεν είναι ένα επίσημο ένδυμα του σχολικού λόγου, παρά είναι **η καθημερινή γλωσσική επικοινωνιακή πράξη** τόσο των σχολικών μαθημάτων και της επιστήμης όσο και των άλλων μορφών ζωής.
  - Έτσι ο μαθητής/-τρια αρχίζει να αποκτά **συνείδηση του οργανωμένου λόγου και του σκοπού που υπηρετεί**.

Διδακτικά Βιβλία του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

- Πληροφορίες
- Αναζήτηση**
- Σώμα Κειμένων
- Στατιστικά

Αναζήτηση

Εμφάνιση

 Συμφραζόμενα λέξης Ολόκληρη πρόταση

Θεματική Ενότητα

Χωρίς επιλογή... <Ctrl>+Click
 Ανάπτ. Εφαρ. σε Προγ. Περ. (Γ' Λυκ. Τεχ. Κατ.)
 Βιολογία Γενικής Παιδείας (Γ' Τάξ. Εν. Λυκ.) (14)
 Έκφρ. Έκθ. Α' τευχ. Αναθ. Έκδ. (Εν. Λυκ.) (10)
 Έκφραση Έκθεση Β' τεύχος (Ενιαίου Λυκείου) (
 Εφαρμογές Πληροφορικής Υπολογιστών (Λυκεί
 Οργάνωση & Λειτουργία του Κελτού (Εν. Λυκ.) (14)

Κειμενικό Είδος / Τύπος

Χωρίς επιλογή... <Ctrl>+Click
Κειμενικό Είδος
 Δοκίμιο (3)
Κειμενικός Τύπος
 Ανάλυση διαδικασίας (1)
 Εξήγηση (129)
 Παράδειγμα (6)

Αναζήτηση για: "κύτταρο"

4 λέξεις με 228 εμφανίσεις [1-4]

« < > »

κυτάρου (28) [κύτταρο - N+Conc+[Biol]:Gns]

- P0104 P003 L009 ...α παρατηρήσουμε το εσωτερικό του **κυτάρου** και να ανακαλύψουμε τα μυστικά τ...
- P0465 P005 L013 ...άνατό του. Αν και ο θάνατος ενός **κυτάρου** δεν αποτελεί συνήθως πρόβλημα, ο...
- P3463 P004 L004 ... σ. 8| Η ανακάλυψη της δομής του **κυτάρου** με τη βοήθεια της μοριακής βιολο...
- P3463 P016 L048 ...την οποία το γενετικό υλικό ενός **κυτάρου** (τα χρωμοσώματα που φέρουν το DN...
- P4829 P002 L002 ...σχετίζονται με τη λειτουργία του **κυτάρου**. Η κυτταρική μεμβράνη είναι ημιπ...

 Εμφάνιση λέξης

Ενδεικτικές δραστηριότητες

- Σημειώστε τις ειδικές λέξεις (ειδικό λεξιλόγιο) που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας (π.χ. δύναμη, πεδίο, φορτίο κλπ.). Χρησιμοποιήστε πέντε από αυτές σε φράσεις με διαφορετική σημασία.
- Να εντοπίσετε στο κείμενο το ειδικό λεξιλόγιο που χρησιμοποιούν οι φυσικές επιστήμες. Να το καταγράψετε και να σχηματίσετε με ορισμένες από αυτές τις λέξεις δικές σας προτάσεις.
- Να εντοπίσετε τους ειδικούς όρους που χρησιμοποιούνται στο κείμενο. Ποιοι από τους όρους αυτούς νομίζετε ότι μπορούν να αξιοποιηθούν και στην καθημερινή χρήση;
- Υπογραμμίστε και αναλύστε τις ειδικές λέξεις σύμφωνα με το ειδικό εννοιολογικό φορτίο που φέρουν στο κείμενο.
- Σημειώστε τις ειδικές ως προς το συγκεκριμένο θέμα λέξεις (ειδικό λεξιλόγιο), που διασαφηνίζουν το εννοιολογικό περιεχόμενο της παραγράφου.

Κείμενο 9 [Η γλώσσα της Φυσικής]-γ' γυμνασιου (ενότητα 2 «Γλώσσα, γλώσσες και πολιτισμοί του κόσμου», υποενότητα Γ – λεξιλόγιο)

«Ας θεωρήσουμε δύο σφαίρες κινούμενες προς δυο διαφορετικές διευθύνσεις, πάνω σ' ένα λείο τραπέζι. Για να 'χουμε μια πιο συγκεκριμένη παράσταση, θα υποθέσουμε πως οι διευθύνσεις των κινήσεών τους είναι μεταξύ τους κάθετες. Αφού δεν υπάρχουν εξωτερικές δυνάμεις σε δράση, οι κινήσεις θα είναι ομοιόμορφες. Ας υποθέσουμε ακόμα πως και οι ταχύτητές τους είναι ίδιες, δηλαδή πως και οι δύο σφαίρες διανύουν ίσες αποστάσεις σε ίσα χρονικά διαστήματα. Αλλά είναι σωστό να πούμε πως οι σφαίρες έχουν την ίδια ταχύτητα; Η απάντηση μπορεί να είναι και ναι και όχι! Αν τα ταχύμετρα δυο αμαξιών δείχνουν και στα δυο σαράντα μίλια την ώρα, είναι συνηθισμένο να λέμε, πως τ' αμάξια έχουν την ίδια ταχύτητα, ανεξάρτητα από τη διεύθυνση της κίνησης. **Αλλά η επιστήμη πρέπει να δημιουργήσει τη δικιά της γλώσσα και τις δικές της έννοιες για δικιά της χρήση.** Οι επιστημονικές έννοιες συχνά αρχίζουν με τις έννοιες που χρησιμοποιούμε στην καθομιλουμένη γλώσσα, για τις υποθέσεις της καθημερινής ζωής. Αλλά οι έννοιες αυτές στην επιστήμη αναπτύσσονται και αποβάλλουν ό,τι διαφορούμενο έχουν, αποκτώντας την αυστηρότητα που απαιτείται για να είναι εφαρμόσιμες στην επιστημονική σκέψη.»

Άλμπερτ Αϊνστάιν, Λ. Ίνφελντ, *Η εξέλιξη των ιδεών στη Φυσική*,
μτφρ. Σπ. Κατσαΐτης, εκδ. Επιστημονικός κόσμος, 1959

Παράδειγμα (πολυσημία των λέξεων – Γ΄ γυμνασίου)

1. Ποια διαφορά έχει η λέξη *ταχύτητα* στη Φυσική από την ίδια λέξη στην κοινή χρήση;
2. Βρείτε και άλλες λέξεις από το βιβλίο της Φυσικής σας που τις χρησιμοποιούμε στον καθημερινό μας λόγο με κάπως διαφορετική σημασία. • Επισημάνετε τις διαφορές χρησιμοποιώντας τις λέξεις σε δικές σας προτάσεις.
3. Βρείτε και καταγράψτε και άλλες τέτοιες λέξεις από άλλα μαθήματα που διδάσκεστε στο σχολείο. • Μια ομάδα να ψάξει στη Βιολογία, μια άλλη στη Μουσική, άλλη στα Μαθηματικά, στη Χημεία και όπου αλλού μπορείτε να σκεφτείτε. • Συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί.

ΜΑΘΗΜΑΤΑ	ΛΕΞΕΙΣ – ΟΡΟΛΟΓΙΑ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΧΡΗΣΗΣ ΤΗΣ ΛΕΞΗΣ ΣΤΟΝ ΚΟΙΝΟ ΜΑΣ ΛΟΓΟ
Βιολογία		
Μουσική		
Μαθηματικά		
Χημεία		
Άλλο μάθημα		

Παράδειγμα (πολυσημία των λέξεων – σχ. βιβλ. Γλώσσα α΄ Λυκείου, σελ. 60)

Χαρακτήρισε από το ειδικό λεξιλόγιό τους τα ακόλουθα κείμενα και καταχώρισε τις ειδικές λέξεις (όρους) τους στο πιο κάτω πλαίσιο και στην οικεία για την καθεμιά στήλη. Διερευνήστε το λεξιλόγιο του πίνακα 2 στα ηλεκτρονικά λεξικά και στα σώματα κειμένων από την Πύλη:

<https://www.greek-language.gr/greekLang/index.html>. Καταγράψτε προτάσεις και σημειώστε το επιστημονικό πεδίο.

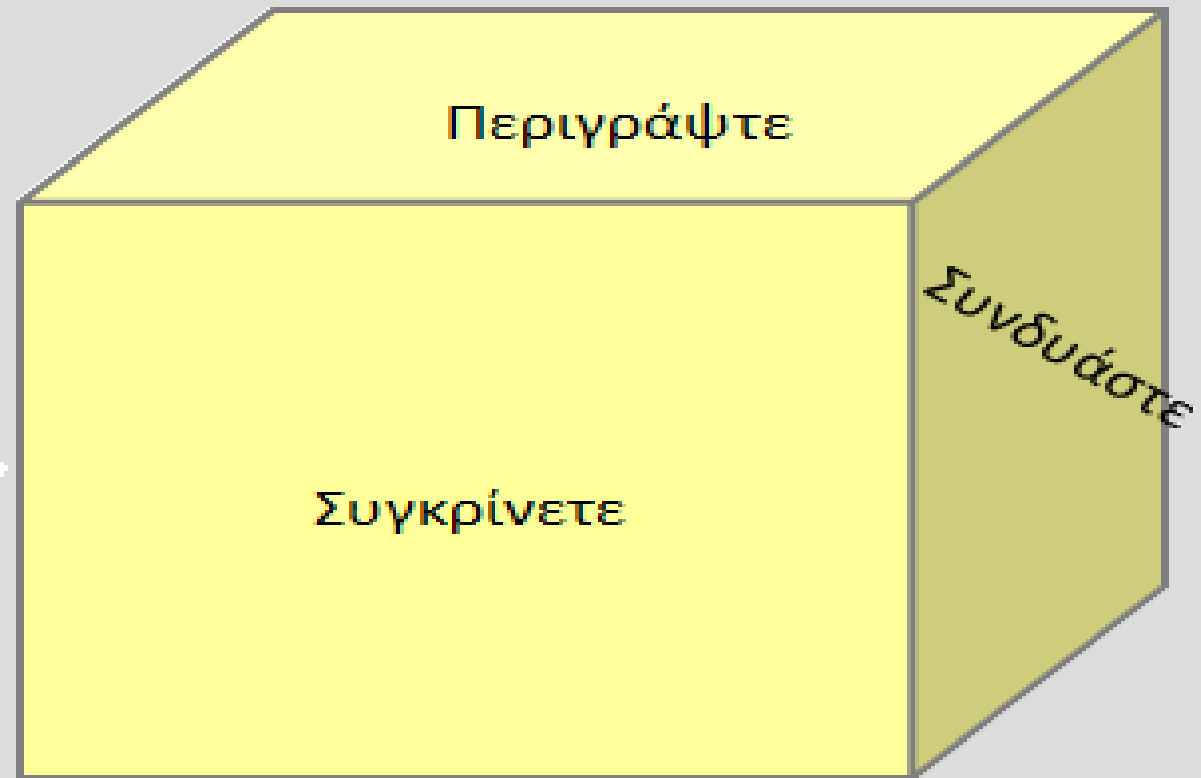
Κείμενα	Μαθηματικά	Βοτανική Ζωολογία	Φυσική	Ιστορία	Θρησκευτικά	Γεωγραφία	Χημεία	Ρητορικός λόγος
Ειδικές λέξεις	ακολουθία							

	Κύτταρο							
	Ένταση							
	Μέτρο							
	Πυρήνας							
	Συνισταμένα							
	.....							

Αρχές Διαφοροποιημένης διδασκαλίας

1. Κλιμακωτές δράσεις
2. Δημιουργία ομάδων με κοινά ενδιαφέροντα
3. Διερεύνηση ενός θέματος κάτω από έξι (6) διαφορετικές οπτικές (Cubing)

Εφαρμόστε

Επιχειρηματολογήστε
υπέρ ή κατά.

Ταξινόμια SOLO (Structure of observed learning outcomes): Πέντε (5) στάδια

1. Το προδομικό:

ο μαθητής μαθαίνει κομμάτια ασύνδετων πληροφοριών που δεν έχουν καμιά οργάνωση και δεν βγάζουν κανένα νόημα.

2. Το μονοδρομικό:

οι μαθητές κάνουν απλές και προφανείς συνδέσεις μεταξύ των πληροφοριών

3. Το πολυδομικό:

διάφορες συνδέσεις. Γίνονται, αλλά όχι μετασυνδέσεις μεταξύ τους. Οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν περισσότερα από ένα κομμάτια των δεδομένων πληροφοριών αλλά δεν ενσωματώνουν ιδέες.

4. Το συσχετιστικό:

οι μαθητές βλέπουν πως τα διάφορα κομμάτια των πληροφοριών σχετίζονται μεταξύ τους.

5. Το επίπεδο της εκτεταμένης

αφαίρεσης:

οι μαθητές μπορούν να κάνουν συνδέσεις πέρα από το πεδίο του προβλήματος ή της ερώτησης. Οι ερωτήσεις αυτές περιλαμβάνουν ένα εκτεταμένο επίπεδο αφαίρεσης.

Με τη χρήση του διαδραστικού πίνακα οι μαθητές μπορούν:

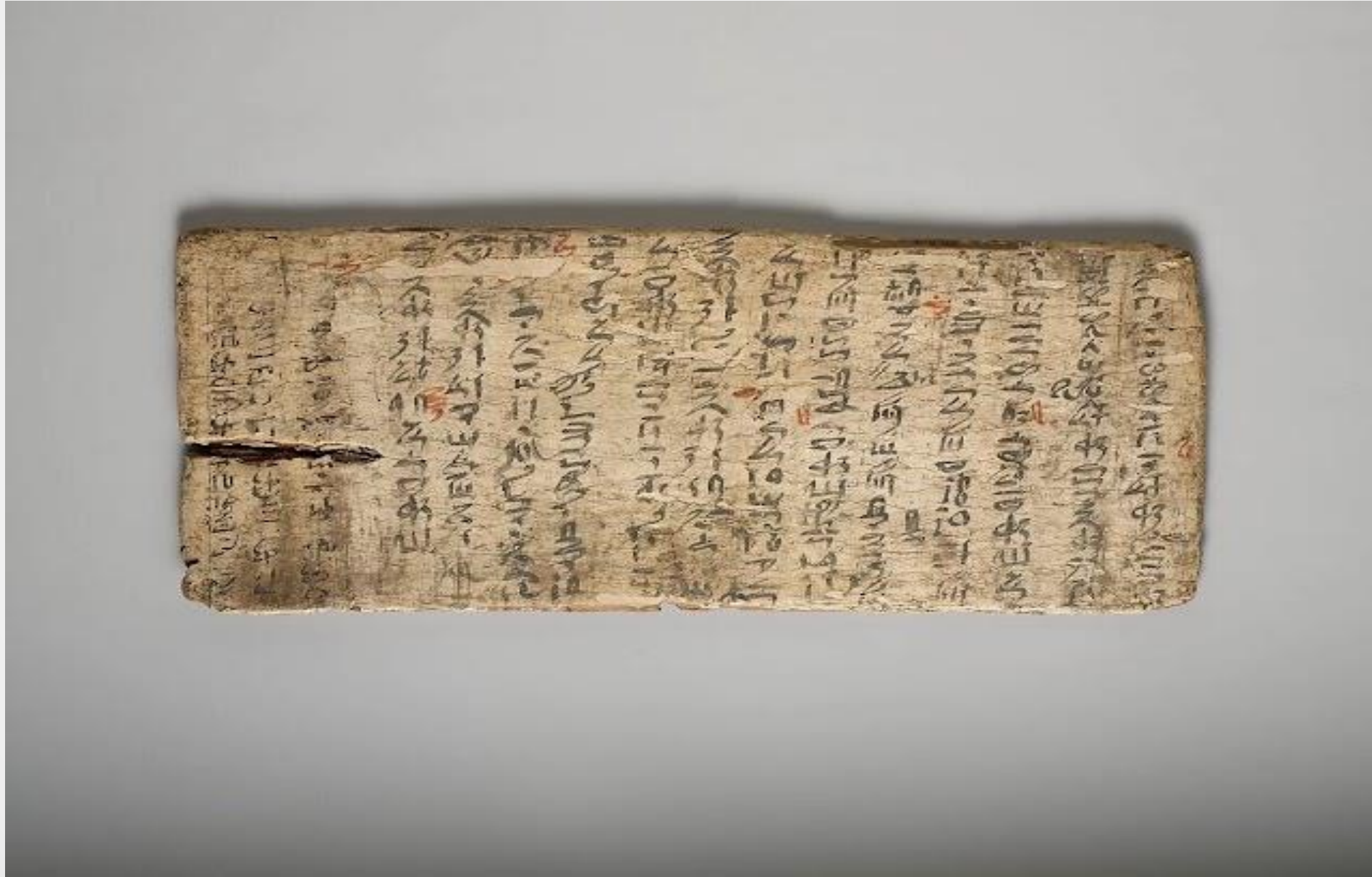
- Να εξοικειωθούν με την παραγωγή ενός νέου κειμενικού είδους σε συγκεκριμένες επικοινωνιακές περιστάσεις και στο πλαίσιο του **τεχνολογικού γραμματισμού των πολυγραμματισμών.**
- Να κατανοήσουν τον **ρόλο που έχει ο διάυλος επικοινωνίας,** σε συνάρτηση με την ιδιαιτερότητα των κοινωνικών πρακτικών στο είδος του λόγου που παράγεται.
- Να αναγνωρίσουν ότι **η γλώσσα δεν μεταφέρει απλώς ένα μήνυμα, αλλά εγγράφονται σε αυτό οπτικές του κόσμου.**
- Να κατανοήσουν ότι τα νέα πολυμέσα (διαδίκτυο, νέες Τεχνολογίες) αποτελούν **εγγενές στοιχείο της σύγχρονης κοινωνικής πραγματικότητας.**

Επικοινωνιακή προσέγγιση της γλώσσας:

Αξιοποίηση των ΤΠΕ στο πλαίσιο του κριτικού νέου γραμματισμού

- Οι ΤΠΕ ως μέσο πρακτικής γραμματισμού αλλά και ως συστατικό στοιχείο της γλώσσας, ως νέα γλώσσα και ως κοινωνική και πολιτισμική νοηματοδοτική πρακτική.
- Οι ΤΠΕ όχι ως μέσο εμπλουτισμού αλλά ως μέσο μετασχηματισμού του περιεχομένου της διδασκαλίας.
- Επιδιώκεται η ανάπτυξη κριτικής μεταγλώσσας (αποκωδικοποίηση κοινωνικής και πολιτισμικής δύναμης του μηνύματος και της νέας επικοινωνιακής πραγματικότητας των ιστοσελίδων γενικά)
- ΤΠΕ: Νέες μορφές κειμενικότητας

Αιγυπτιακή πλάκα 4.000 ετών έχει διορθώσεις με κόκκινο σε ορθογραφικά λάθη μαθητή: Η πλάκα με τα ορθογραφικά λάθη του μαθητή και τις διορθώσεις από τον καθηγητή του με κόκκινο χρώμα χρονολογείται στην περίοδο της 12ης Δυναστείας της Αιγύπτου, δηλαδή μεταξύ 1981-1802 π.Χ.

Ευχαριστώ!